

JOSEF HORA

DOMOV

Obsah

Pozdravy

Zastřená tvář

Jaroslav Vrchlický

Díky plameni

F. X. Š.

Dvakrát nad Prahou

List za listem

Co bylo mé, už není moje

Pod prsty hudby

V těžkých dnech

U lože umírající

Zlomený verš

V osamění

Vzpomínka na Slovinsko

Knihna na okně

Stráž

Španělsko

V nebezpečí

Na horách

Zpěv rodné zemi

Pozdravy

Zastřená tvář

K. H. Mácha

Tušíš či netušíš v své noci, jež nám září,
že marně hledáme tvůj obraz v hloubi let,
že sto let skláníme se k zastřené tvé tváři,
jež zneklidňuje nás jak jiných světů svět?

Leží v nich zajatá a se rty semknutými
k modlitbě zdráhavé a nedomodlené,
jak marné volání, jak luna dávné zimy,
jež na závrat' svých jar si světlem vzpomene.

Jen vlny nad májem když vítr vůní zčeří,
šept uzamčených úst se zvedne hladinou
a z našich snů jak z tmy pootevřených dveří
tvé rysy vystoupí, zblednou a odplynou.

Jen průvan nicoty když zastudí nás v skráně
jak verš tvůj šílený, jenž věčna pít nám dal,
tvé oči rozhoří se v nás a soumrak na ně
položí tvrdou mříž a lehký smích a žal.

V něm pře se světlo s tmou. A někde mezi nimi
slyšíme zacházet tvůj krok, hlas vášnivý.
A souzvuk, ženoucí spád slov tvých věků dýmy,
nám v melodii tvar tvé tváře oživí.

V mých očích, opředlých mhou jar, jichž ještě není,
se vlní báseň tvá jak tajuplný snář.
I čteme. Pijeme ze sklenice, jíž pění
se k slunci vítr tmy, lesk vln, dech snu, tvá tvář.

Jaroslav Vrchlický

Hle, rody básníků jdou za sebou a znova
vzpomenem velkých předchůdců svých kdys.

I Vrchlického. Toto jméno chová
i otřelý, zas kouzelný však rys,

jak vše, co zděděno, je dávno v užívání
a snad už ani ne... Leč celý sad
si v roubech stromů, v chvění listů chrání
vzpomínku na zahradníka, jenž pad.

Jak vznešený byl tenkrát mému mládí,
jež měřilo jím svoji bezmocnost!
Hlava, již v rytmu věků kosmos pádí,
kometa, prostírající svůj okázalý chvost,

hranol, jímž láme se tvar věcí do bezmezna,
semeno, květ i plod, vše v oblém červenci...
Ach, proč jsme začali mít raděj mračna března,
pod nimiž mlčeli svůj osud milenci?

Proč naráz národ svůj chtěl světem oslaviti,
jako by za děti, za vnuky zpívat chtěl?
Proč vyslovoval vše, kde měl jen naznačiti,
na nutnost tajemství však zapomněl?

Dnes vím: Ten věčný hlad smyslné duše jeho
byl živen prázdnotou, jež zela dokola.
Chtěl vtělit slunce do prostoru podmračného,
kde teprv třetí ozvěna se dovolá,

chtěl Boha, nevěda, zda víno s ním smí píti
či jen chléb pokory s ním na kolenou jíst,
chtěl k lásce svobodou a uvíz v ptačí síti,
modlil se pyšně vědoucí a hřešil čist.

A přátele měl nižší, žel, a malé.
Jich soud byl pleva jen a chvála jejich prach.
Nebyl mu popřán boj, jen šrůtky neustálé –
a posléz osud, jehož příjmení je strach.

To on mu zvedl zrak. Stín meče Damoklova
horoucím učinil horký dech jeho úst,
prosvětliť kovem svým nádheru jeho slova
a šedí do hloubky ho učil růst.

Nad hrobem stera knih přec tančí poezie,
je lehká jako vzdech, jímž dozněl lidský děs.
Nad renesanční třpyt tma kořenů v ní bije
na bránu věčnosti, již člověk neunes.

Díky plameni

Za F. X. Šaldou

Má mladost, tebou poznamenaná,
dnes vstala z mrtvých, děkuje ti
za první vzruchy, za sny, za rána,
za květem obalené sněti,

za zbrojná slova, vítr otázek,
jenž znepokojil mě až na dno,
za pohled, jenž mě z lhostejnosti svlék
a z líné touhy růsti snadno,

za závrat', kterou položil
jsi mezi mě a vůni pupat,
za vůli nedbat sladkých chvil,
za příkaz jít a jít a stoupat.

Jinými učinil jsi nás,
zvedaje výš a výše nebe,

věčností uče měřiti nás čas,
dalekem blízké, Bohem sebe.

Tak jako učeň s dílem svým
jsem chodil plaše ke tvým dveřím.
V tvém stínu hlouběj vím a znám,
miluji, odpírám i věřím.

F. X. Š.

U hrobu, zcela prostého, vzpomínám na živého.
Na prostý jeho byt, na šero v pokoji.
Na záclonu, jíž šel svit slunce březnového,
by věnčil umírajícího po boji.

Má šlépěj s mnohými se smísila. Ta tvoje
je ale hluboká jak hrob, v nějž šlehl čas.
A vůkol, z minula, ze zítřka běží zdroje
nesmířitelných pravd, jež neopustí nás.

To někdo, jenž se stále tázal nás, tu leží,
jak bez začátku je a bez konce je též.
A divno: zapomenuté dědictví střeží
dech toho mrtvého a třídí hlínu, spěž.

Zem nahrnula se na hrdé čelo toto,
jež dávno vidělo dní červivost a zmar.
A teprv rozložen, jsi celý teď. A proto
jsi ten, jenž sceluješ svým dílem. Mráz i var.

Pramen, jenž nezteplal ve vlažných dlaních přízně,
nám znovu chladí skrář a smývá ze rtů prach.
Tak jeví se mi teď. Syn zúrodnělé trýzně,
jenž hledá slepecky i zřivě hvězdy v tmách

a láká z duší plod, po lidském díle sahá
a stiskem prstů svých v prach, popel obrací,
co v kámen neztvrdlo. Zřím ruku jeho. Nahá
se zvedá po jiskře, z níž bouře burácí.

Dvakrát nad Prahou

I

Zlatá, hnědá, rudá, zelená...
Na lavičkách dívčí kolena,
město dole ztlumeně si zpívá.
Vzpomínko, jsi přece ještě živa?
Zde jsem kdysi do krve se přel
s přítelem, jenž se mnou šerem šel,
popíral mu, neposlouchaje ho,
nevěru a bolest srdce svého,
neklid svůj, své nezakotvení...
Také tehdá v mrtvém plameni
stály stromy jako dnes a v dáli
vlny pod mosty v tmě odplouvaly,
město mizelo a do noci
propadal se stesk mé bezmoci.
Život... říkals život? Vře a kypí
jako bzukot včel v koruně lípy,
chtěl bych tolik býti jednou z nich,
dýchat v rytmu, jenž je všecky zdvih,
býti dělníkem, jenž v úl se vrací
po dni svém a po vzletu a práci.

Nebo aspoň divákem, jenž vzal
v sebe úkol, aby miloval

teplý dav, proud živých slov i němé
mlčení, jímž spolu mlhou jdeme.

Jak tam v šeru k břehům voda lne,
opřít se o slovo zápalné,

vdechnout je, a silou jeho ovát,
ještě ve snu si je opakovat.

II

Léta minula, jdu parkem zas.

Krásný, ale hrozivý je čas,

jez na řece nějak hlouběj hučí,
nějak silněji se do náručí

berou milenci v tmách laskavých.

Ach, zde nad městem jsem tenkrát ztich,

zatoužil jsem tenkrát do závratí
pojmouti je v sebe, milovati...

Javorový list se k zemi schvěl.

Je mi, jak bych staletími šel

od dob zvonářů, když zvony lili,
po dnešek, kdy motor vzduchem šílí,

šedý pták, jenž mizí v kalný dým.

Je mi náhle, jako když vše vím.

Život, chtěj či nechtěj, vše a kypí.

Jsi jen včela rozklenuté lípy,

město, dole dunící, je úl,
nad nímž život v nesmírno se vzdul.

Mezi lidmi, na staletích stoje,
pro zítří tu taviš srdce svoje,

slabá páka, nepatrný svor
pracující země v lůně hor.

Zmaten lidskou krutostí jdeš dále,
není však už *proč* a není *ale*,

jenom tvrdá, krásná jistota
obhajovaného života,

a ty budeš, silou její ovát,
ještě v smrti si ji opakovat.

List za listem

Co bylo mé, už není moje

I smutno mi i veselo je.
Co bylo mé, už není moje.

Co bylo stínem, tvar má nyní,
i děkuje mi i mě viní
a odchází. To moje dílo
jak vždy od rukou odstoupilo
a soudí mě. I čekám tiše
na moudrost soudu, na hlas z výše,
na jazyk vah, jež lehkou paží
v mém výtvoru i mě si zvaží.

Vám všecken květ, vám zvuk a světlo,
jež po prstech mých v dílo slétlo,
vám křídla, křídla dechu mého,

na hranách jeho uvízlého,
a mně jen hořkost mého kvasu,
mně nejistotu poločasu,
mně nahou zem, jež po žni zbyla,
mně jenom marnost mého díla.

I smutno mi i veselo je.
Co bylo mé, už není moje.

Pod prsty hudby

Pod prsty hudby chvíli krásný
jsem byl. Teď, obléknuv se zas,
jdu, popel poprchává na sny,
hluk ulic stírá ze mne jas.

Jdu šedivý, mé rukavice
svlékají teplo z dlaní mých,
a oči pijí, nevidíce,
slepotu horší nežli hřích.

Pád šterku místo melodie
mi padá v sluch a pustý klid
se ve mně domnívá, že žije,
že bude nad neštěstím znít –

a přece pláče, zpovídá se,
odchází ze mne jako stín.
Svět v znepokojivé své kráse
mě znovu vrhá do hlubin.

Ach, nic a všecko. Kov i hlína.
Tma, kterou věčnost protkává.
Na stvořitele rozpomíná
se ve mně rána krvavá.

V těžkých dnech

Mrzuté dni se choulí v dlouhé stíny.
Vysoký čas je mine snad.
Jen prach na spodních cípech meluzíny,
zdá se, že sytí jejich hlad.

Leč osud letí, ticha neuznává
a rozpíná se jako plyn.
I smrt tě chce i zoufalství i sláva
a světa pln je sám tvůj stín.

Najdu tě všude, šeptá hlas,
nevěrný nemůžeš mi býti.
Jsem v ženě, v muži, v každém z vás.

Chceš odejít a přicházíš,
kneš a jdeš se podrobiti
hrůze, na jejímž konci čníš.

U lože umírající

Své ženě

U lože umírající
jsi sedala
a marně.
Ne marně
ruce jsi podala
té umírající.

O nový žal
silněji v jaro zvučí ti den sivý.
„Sestřičko“ – zeptej se, a milosrdný čas
ti vrátí němý hlas.

O jeho ticho budem hlouběj živi.

Zlomený verš

Zlomený verš, jen plátek květu,
jsem našel ve svých papírech.
Po létech! Lehce zachvívá se,
zapomenutý, v divné kráse,
jako by prška světlometu
mi v noci zatajila dech.

Kdo se to tenkrát blížil ke mně
a jako stín se rozplynul?
Zlomený verš. Tři, čtyři slova...
A slyším krok a cítím znova,
jako by nad zelení země
dnes posel vítr ke mně dul.

V osamění

Hluboké dávno stoupá z rýh,
jimiž zvráskovatěly sněhy.
To dávno! Je ještě sníh?
Rotačky hučí, všecko počerní.

Ty samoto má večerní!

Nový rok obléká se v déšť.
Pokrývám papír písmenami,
jako bych sypal do brázd kmín.
A noty větru odlétají,
jen na stín lehá stín.

Zítřa zas chudák zazvoní,
jeho slova se mi zhroutí u nohou.

Myslím na ubohé ženy,
jež se bojí války.

Vzpomínka na Slovinsko

Ani lednové slunce nešetřilo
na nás svým světlem mezi vámi.
Stále výš stoupal Triglav, všude bílo,
jako doma by, bylo pod horami.

Hledali jsme tam píseň v horské chatě,
které bychom, my i vy, rozuměli.
Světlo luny přšelo. V jeho zlatě
se zasněžené skály tiše chvěly.

Hle, země v sněhu, a přece plná jihu
v radostných stiscích rukou, v očích, v hlase.
Jaro u vás jde dřív, dřív snímá tíhu
a po splavech i révou dříve rozlévá se.

Tam, kde se Lublaň ve vzpomínkách bělá,
je v hlavě bílo, sklo přípitků zvoní.
Nad Mariborem krajina ta celá
ještě teď v zimě vinobraním voní.

Nazaj, nazaj v planinski raj... zní z dále
do nápěvu, jenž krouží dlouze hlavou.
A zní a zní, abychom nezapomínali
na píseň vašich řek zde nad Vltavou.

Kniha na okně

Neviditelné prsty větru
si hrají s listy kancionálu.
Jako by našel v knize sestru,
rozzpívává se vítr pomalu.

Hranaté noty se jím sypou
v zesilující chvalozpěv
jak včely nad košatou lipou
té staré vazby, na které lpí krev,

krev vyznavačů, jako skvrny rezi
do ornamentu v kůži zažraná
a hnědá jako modré kdysi bezy,
jež posypaly trávník do rána.

Ó prsty větru, lehce listující
ve starém kancionále!
Svraštěné věky, zpívající
u studně písni, smrtí ustálé!

Stráž

Roj letadel se v modru kolébá
a hlídá.

Fontány světél,
helmy zahliněné,
kovová ústí,
kruh železa nás hlídá.

Noci, má noci tryskajících hvězd,
bdi, když spí bída.

A takto kdysi
vítr vál,

zlověstná nebesa se dmula,
plakaly matky,
týdny,
dny,
hodiny
voják počítal,
noci, má noci tryskajících hvězd,
dopisy,
rány,
vši,
vše polévala luna.

Jak dávno tomu?

List za listem
jsem házel do kamen
dopisy mrtvých,
sbohem.

Noci, má noci tryskajících hvězd,
takové ticho bylo,
mír hořel na všech vrších,
poslední pochod,
mír,
sláva,
čest.

Dopisy padlých
už nemají co říci.
Ta marná myšlenka.
Že nemají co říci?

Nač pláč,
nač hněv,
nač doutnající věchet neklidu v mé krvi?

Roj letadel se v modru kolébá
a hlídá.
Fontány světél,
helmy zahliněné,
kovová ústí,
kruh železa nás hlídá.

Španělsko

Vášnivé krasavice
už nematou mužům hlavy.
Smetají do popelnice
plnými hrstmi vrch slávy,

polibky mužů, dlaně,
trosky kytar a přilby.
A zkrvavené stráně,
jež básník rád navštívil by,

mlčí. Ta píseň s nimi.
Zuby jak písek drtí
kletbu nad staletími
v tmách číhající smrti.

Zas jedna píseň hasne.
Zas jedna zem oněměla.
Modří oblohy jasné
se valí tanky a děla.

Slyšíš, básníku tmavý,
v němž Bůh a lid se dělí,
jak pěst vítězství slaví
nad zmučenými těly?

Chrámy, ty z trosek vstanou.
A Kristus opustí je,

aby potěšil zdranou
chudinu Asturie.

V nebezpečí

Otvírám okno, pomalu, rozpačitě,
snad nebesa se prolomila již.

Po stráni do modra však šplhá dítě
s roztaženýma ručkama jak kříž.

Tak roste člověk, co po bulvárech hřímá
krok černajících se davů v jitřní chlad.
Vy jarní deště! S očima přivřenýma
jsem tolikráte viděl květen tát!

Bubeník bubnuje, trubač vytrubuje,
v zahradách váže povzdech ruce žen.
Pojď hrobaři! Smrt ještě v daleku je,
a už už živé pohřbívá náš sen.

Lopata váhá s drolicí se hlínou.
Přes její rytmus nepravidelný
padají růže a kolem nich se vinou
zhasínající kruhy lucerny.

Ne, obraze! Vzpomínka napovídá
mi život a ne smrt. To v úzkostech
nalezla smutkem ověčená bída
klíč k melodii na svých rtech.

Nechť po pahorcích trubač vytrubuje,
panenka v koutě pohozena spí.
Odlétá letec, už tam v daleku je,
přes Labe mizí, přes Rýn, za Alpy.

Pozdravuj města na pomoří, muži!
Ve zmateném svém spánku uzřím snad,
jak zasypal jsi hrstmi bílých růží
dav, rozbíhající se v jitřní chlad.

Na horách

Je to, jako když prst se vzdálil od struníku.
Zvuk ještě doznívá, ač podnět je ten tam.
Mám ještě plný zrak objeveného dřívku,
a zas jsem bez tebe, má dálko, zase sám.

Přišel jsem rozeznít rezavý kruh své sudby
v to letní ztišení, jež zaplakalo mnou
v hodině dvanácté, mrtvé, že sotva prut
by se ohnul tichounce nad hlavou svěšenou.

A zatím ještě hloub jsem oněměl v té zemi,
jež ovsy plodí jen a vlny zelené.
Ne mluvit, řekl jsem, zde naslouchati je mi
hovorům oblaků a vod a kamene.

Tu býti, míjeti a přece zůstávati
mě učil bystrin spád po nahých žebrech hor.
Hleděti do modra, kde před okem se trátí
nejisto nočních hvězd, věštících zdar i mor.

Květiny, oněmlé tam doma na záhonech,
tu našly ústa svá pro šepot záření.
Kdos neviditelný mé ruce řekl: Ponech
travinu nohám srn a čirost prameni.

V tmách dorozumíval se před spící mou tváří
posupně bdící hrad s půlnocí křídlatou.
Mé mládí prchavé, přicházející stáří!
Dým dlouhých plamenů zhlthla tma nad chatou.

Úprku marných dní, jenž srdce mé jsi zchromil
a v shonu náměstí mi prostou radost vzal!
Zde spěchá vody spád, jenž oči moje omyl,
a zpívá jak tu noc, kdy vše jsem miloval.

Věčnosti, tak jdeš ty. Táž voda, jiná vlna.
Pro koho básně psát, když vítr píše je,
když v bouři na horách je čteme z písmen mlna,
z tmy vykováný svit a rytmus naděje?

Ne mluvit. Poslouchat mi drsná půlnoc radí.
A prázdné dlaně mít, by udržely čas,
když v rouše vteřiny, jež po skráních mě hladí,
chce býti vzepřen mnou, k prameni vrácen zas.

Do dětství tančily mé kroky tebou, kraji,
zas vytvořil jsi mi z nicotné hlíny svět.
Na ústa matčina má ústa vzpomínají,
jak dávným tajemstvím by mohla rozumět.

Tak vlá mi očima ta dál, už daleko je.
Zvuk ještě doznívá, ač podnět je ten tam.
Vše, čeho jsem se dotk a nevzal, je však moje –
z ticha a modlitby žebrákem sbitý prám.

Zpěv rodné zemi

Země, země, stokrát pokoušená,
kolikrát
vídala jsi cizí ruce z věna
tvého lidu cáry rvát!
Krev a slzy tekly po tvé skrání,
mlčel hlas božího slitování,
a jen smrt a jenom hlad
sily zrno do tvých lad.

Bůh a svět

postavili tě v svůj střed,
drtili tě v rukou jako květ,
jako kalich v střepy rozbili tě,
jako stromu zas ti dali zrát.
Mnich a voják bili, líbali tě,
trhali a látali tvůj šat.

Jako luna ubývající
mizela jsi za mraky svým dětem,
jako pecen, jehož krající
živila se vojska, jdoucí světem.
V rouchu rozbitém
stála jsi, jen socha mezi kříži,
oslněna úsvitem,
jenž se ti vždy v blescích pouze blíží.

Věčný hřbitove,
věčná kolébko, v tmách zavěšená,
z jámy morové
stokrát k slunci rozkvetla jsi zas
jako žena
plná krás,
tisíckrát jsi počala a nesla
děti na klíně a v polích klas.
Vidím tě, loď, úder tvého vesla,
kterak staletími veze nás.

Modrou legendou jsi kvetla, země,
nad mým rodným krajem prostřed Čech.
Hora Říp se skláněla tam ke mně
jako matčin prs a sladký vzdech.
Jak polibek na ústech
chutnala jsi po ovoci sadů,
v stínu hájů, v světle vinogradů.

Kolikrát

rozkvetla jsi rádlem rodných lánů,
zpěvem jitřních kohoutů v svých zdech,
tancem žen ve vůni tymiánu,
závratí a láskou v dívčích snech.

Rody jdou

přes tvá pole, obtěžkaná prací,
do dílen, v nichž syčí kujný kov.
V dětský smích, v zpěv mlýnských kol se ztrácí
vyhaslý hlas mrtvých, nářek vdov.

Kolikrát

jsi plavně vyzpívala
rodnou řečí zdar svých hrdých hlav,
kvetla slovem, do něhož se vtála
myšlenka jak do propasti splav.
Kvetla slovem, sňatým ze rtů máje,
modrou nocí snů, jež bezesná je,
v jejíchž loktech touha uchvátí
lidská srdce strašnou závratí.

Kolikrát,

do věcnosti slova zahleděni,
synové tví v šepotu tvých šťav
předli v přísném opojení
Bohu zlatohlav!
Tak jsi kvetla, kvetla slovem božím,
za svým chlebem lopotíc se hložím,
ruce krvavé a v očích sen
království, v něž vejdou dobří jen.

Kolikrát,

otevřena dokořán,
pod kopyty armád jsi se chvěla!

Zastíněna meči ze všech stran,
jako rána, krvavá jsi zela.

Kolikrát
pospíchali muži od svých brázd
šturmovat a s okovanou zbrojí
bránit vlast!
Jako včely v pohněvaném roji
proti kříži kříž a s mečem ohnivým
nesli do ciziny plameny a dým.

Kolikrát,
krutí k sobě, bratr bratra bili,
rozdělení evangeliem.
Ve tvých hvozdech lační vlci vyli,
o plášť chudiny se rval tvůj sněm.

Tehdá Antikrist v svém pyšném chvostu
tebou šel jak po služebném mostu
léta, staletí.

Ty však, znovu rodíc ve svém hloží
pokorné a vzdorné děti boží,
pučela jsi v nové okvěti,
v sladký jazyk domoviny,
pršící jak modrojas
nad vrchy a nad roviny.

Celá v nás,
stokrát k slunci rozkvetla jsi zas,
zraješ k ránu rádlem plodných lánů,
tancem žen ve vůni tymiánu,
modlitbou, jež ze rtů uniká mi
jako pramen pod horami,
hudbou snivců, symfonií žalu
nad hrobkami žebráků a králů,
písmem moudrých, zasednuvších v radu,

melancholií mlh v listopadu,
krokem vojsk, jež putovala světem
k tvému jaru s biblí, kulometem,
kovem měst a robotnickým dnem.

A tak jdem
mrtví, živí, nezrození,
nekonečné pokolení.
Z bouřných mraků nad světem
stoupáš s námi, ostrov štěstí,
nekonečný život náš,
na němž je nám růst i kvěsti,
držet stráž.